

Національний
технічний університет

**ДНІПРОВСЬКА
ПОЛІТЕХНІКА**
1899

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

МОНОГРАФІЯ

2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
КАФЕДРА ТУРИЗМУ ТА ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА**

**М. В. Белобородова, Л. С. Безугла, А. В. Бессонова,
Л. А. Бондаренко, Т. В. Герасименко**

**ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ
ТУРИСТИЧНО-
РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ**

Монографія

Дніпро
Журфонд
2024

УДК 338.486.1(075.8)

B26

Рекомендовано до видання Вченою радою

Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

(протокол № 11 від 20 вересня 2024 року)

Рецензенти:

Матвійчук Л.Ю. – д.е.н., професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Луцького національного технічного університету;

Крупіца І.В. – д.е.н., доцент, професор кафедри туристичного бізнесу та рекреації Одеського національного технологічного університету;

Красовська О.Ю. – д.е.н., професор, професор кафедри маркетингу Національного технічного університету «Дніпровська політехніка».

B26 Вектори розвитку туристично-рекреаційних систем Дніпропетровської області / М.В. Белобородова, Л.С. Безугла, А.В. Бессонова, Л.А. Бондаренко, Т.В. Герасименко ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро: Журфонд, 2024. – 186 с.

ISBN 978-966-934-615-5

У монографії проаналізовано туристично-рекреаційний потенціал Дніпропетровської області, враховуючи сучасні тенденції розвитку галузі, виклики та можливості, з якими стикається регіон. У дослідженні висвітлюються такі аспекти, як природні та культурні ресурси області, стан інфраструктури, управління туристичними територіями та вплив глобальних процесів на місцеву економіку. Особлива увага приділена проблемі туристичної ревіталізації промислових об'єктів. Призначено для науковців, представників місцевої влади, підприємців туристичної галузі та всіх, хто зацікавлений у розвитку регіону.

УДК 338.486.1(075.8)

ISBN 978-966-934-615-5

© Белобородова М.В., розділи 1, 4, 2024 р.

© Безугла Л.С., розділ 4, 2024 р.

© Бессонова А.В., розділ 2, 2024 р.

© Бондаренко Л.А., розділи 3, 4, 2024 р.

© Герасименко Т.В., розділи 4, 5, 2024 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ 1 РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	8
1.1 Підходи до визначення компонентного складу туристично-рекреаційної системи	8
1.2 Детермінанти розвитку туристично-рекреаційних систем: інтегрований підхід	16
1.3 Напрями розвитку туристично-рекреаційної системи Дніпропетровської області	30
Список використаних джерел до розділу 1	43
РОЗДІЛ 2 ТУРИСТИЧНА РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	46
2.1 Теоретичний базис категорії «ревіталізація» у контексті туристичної діяльності	46
2.2 Міжнародний досвід ревіталізації як основа для формування туристичної політики України	55
2.3 Досвід ревіталізації промислових об'єктів на території України та перспективи проведення ревіталізації у межах Дніпропетровської області	65
Список використаних джерел до розділу 2	79
РОЗДІЛ 3 РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНИХ ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	85
3.1 Організаційно-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності туристичних регіонів	85
3.2 Особливості створення конкурентоспроможної дестинації на засадах сталого розвитку	94
3.3 Синергетичний ефект розвитку туристичних підприємств на рівні дестинацій	101
Список використаних джерел до розділу 3	105
РОЗДІЛ 4 ДІАГНОСТИКА ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЦАРИЧАНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	107
4.1 Зацікавленість потенційних туристів у відвідуванні туристичних атракцій у Царичанській територіальній громаді	107

4.2 Зацікавленість мешканців Царичанської територіальної громади в стратегічному розвитку туризму	121
4.3 SWOT-аналіз та рекомендації щодо розвитку туристичної діяльності в Царичанській громаді	128
Список використаних джерел до розділу 4	138
РОЗДІЛ 5 РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НОВОМОСКОВСЬКОГО РАЙОНУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	139
5.1 Діагностика туристичних ресурсів Новомосковського району	139
5.2 Новомосковськ як центральна дестинація туристичного району	147
5.3 Оцінка туристичного потенціалу Новомосковського району	160
Список використаних джерел до розділу 5	181
ДОДАТКИ	182
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	186

ПЕРЕДМОВА

Туристично-рекреаційні системи відіграють важливу роль у розвитку регіонів, забезпечуючи економічне зростання, сприяючи створенню робочих місць та збереженню культурної й природної спадщини. Дніпропетровська область, яка історично відома своїм індустріальним потенціалом, також має значні можливості для розвитку туризму та рекреаційної діяльності. Сьогодні, у контексті глобальних змін та переосмислення ролі внутрішнього туризму, актуальним є питання комплексного підходу до дослідження й управління цими системами.

У представленій колективній монографії автори мали на меті всебічно проаналізувати туристично-рекреаційний потенціал Дніпропетровської області, враховуючи сучасні тенденції розвитку галузі, виклики та можливості, з якими стикається регіон. У дослідженні висвітлюються такі аспекти, як природні та культурні ресурси області, стан інфраструктури, управління туристичними територіями та вплив глобальних процесів на місцеву економіку.

У першому розділі окреслено основні засади розвитку туристично-рекреаційних систем на прикладі Дніпропетровської області. Обґрунтовано компонентний склад туристично-рекреаційної системи регіону, визначено детермінанти розвитку туристично-рекреаційних систем. Відзначено їх функціональне навантаження, яке полягає в збалансованому використанні ресурсів, соціальній спрямованості та інтегрованому розвитку. Визначено стратегії та напрями розвитку регіональної туристично-рекреаційної системи Дніпропетровської області.

У другому розділі розкрито теоретико-методологічні засади туристичної ревіталізації. Розглянуто історичні умови появи та розвитку терміну «ревіталізація», наведено підходи вітчизняних та міжнародних дослідників до трактування цієї наукової категорії у контексті урбаністики, регіональної економіки та архітектури. Відзначено характерні особливості ревіталізації у порівнянні з іншими видами трансформації об'єктів міської інфраструктури.

Проведено PEST та SWOT аналіз туристичної ревіталізації, проаналізовано нормативно-законодавчу базу України, що регулює процес організації та впровадження туристичної ревіталізації. Наведено приклади успішної ревіталізації колишніх промислових об'єктів на території США та країн Європи. Розглянуто наявний український досвід проведення туристичної ревіталізації, в тому числі на промислових об'єктах міста Дніпро. Розкрито потенціальні можливості Дніпропетровської області для туристичної ревіталізації.

Третій розділ присвячено дослідженню можливості імплементації кращих світових практик у забезпеченні конкурентоспроможності туристичних територій в Україні; автором систематизовано організаційно-економічні механізми бізнес-процесів у контексті підвищення конкурентоспроможності туристичних регіонів; розроблено модель конкурентоспроможності регіонів з позиції бізнес-орієнтованого підходу. Виокремлено чотири основні виміри конкурентоспроможності: громадська атмосфера та обслуговування, туристичне та комплексне управління, культурні ресурси та цінності, а також природні ресурси та їх захист.

У четвертому розділі висвітлено результати дослідження туристично-рекреаційного потенціалу та тенденції розвитку туристичного ринку у Царичанській територіальній громаді на основі глибинних інтерв'ю із представниками місцевої адміністрації та онлайн-опитувань. Проаналізовано ступінь зацікавленості потенційних туристів у відвідуванні туристичних атракцій в Царичанській територіальній громаді, а також місцевих мешканців у розвитку туризму. Надано рекомендації щодо посилення та реалізації туристичного потенціалу громади.

П'ятий розділ зосереджується на аналізі туристичних ресурсів і перспектив розвитку Новомосковського району Дніпропетровської області. У першому підрозділі представлено діагностику туристичних ресурсів Новомосковського району, увагу приділено природним, культурним та історичним об'єктам, які можуть привабити туристів, а також інфраструктурним

можливостям району для подальшого розвитку туристичної галузі. Другий підрозділ висвітлює місто Новомосковськ як центральну туристичну дестинацію району. Третій підрозділ акцентує увагу на стратегічному аналізі сильних і слабких сторін туристичної галузі, а також на визначенні потенційних можливостей і загроз для туризму в Новомосковському районі. Проаналізовано взаємозв'язки між внутрішніми та зовнішніми факторами, що дозволяє формувати стратегічні й операційні цілі для розвитку туризму в Новомосковському районі, включаючи порівняльні переваги, виклики та ризики, які є основою для стратегічного вибору напрямів розвитку. Було проведено оцінку інтегрального показника туристично-рекреаційного потенціалу Новомосковського району.

Автори сподіваються, що монографія стане корисним інструментом для науковців, представників місцевої влади, підприємців туристичної галузі та всіх, хто зацікавлений у розвитку регіону. Колектив авторів мав на меті не лише відобразити сучасний стан туристично-рекреаційних систем області, але й запропонувати конкретні рекомендації для їхнього ефективного розвитку в майбутньому.

Автори щиро вдячні усім, хто долучився до створення цієї монографії, за їхню працю, знання та ентузіазм. Особлива подяка шановним рецензентам за надані поради, конструктивні зауваження та плідну співпрацю. Сподіваємось, що результати дослідження сприятимуть підвищенню пізнаваності Дніпропетровської області як привабливого туристичного регіону України.

З повагою, авторський колектив

Наукове видання

Марія Валеріївна Белобородова,
Людмила Сергіївна Безугла,
Анна Володимирівна Бессонова,
Людмила Анатоліївна Бондаренко,
Тетяна Володимирівна Герасименко

**ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ
ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Монографія

Українською мовою

За загальною редакцією
к.е.н. М.В. Белобородової,
д.е.н., проф. Л.С. Безуглої

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
(протокол № 11 від 20 вересня 2024 року)

Дизайн обкладинки – Л.А. Бондаренко
Макетування – М.В. Белобородова

Підписано до друку 17.10.2024. Формат 60x84¹/₁₆.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Таймс.
Обл.-вид. арк. 11,63. Ум. друк. арк. 10,8. Наклад 100 пр. Зам № 509.

Видавництво «Журфонд»
49001, Дніпро, вул. Старокозацька, 8.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
ДК №684 від 21.11.2001 р.

Віддруковано:
Приватне підприємство «Інтеграл»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія АОО № 767897 від 17.11.2003 р.
49000, м. Дніпро, вул. Воскресенська, 41, оф. 122

Бєлобородова Марія Валеріївна

Кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму та економіки підприємства НТУ «Дніпровська політехніка».

Наукові інтереси: соціально-екологічна відповідальність в туристичній діяльності, сталий розвиток туристично-рекреаційних систем, збалансована регіональна політика.

Безугла Людмила Сергіївна

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та економіки підприємства, НТУ «Дніпровська політехніка».

Наукові інтереси: туристична та рекреаційна діяльність, екотуристична інфраструктура, маркетинг туристичних послуг, ревіталізація промислових об'єктів.

Бессонова Анна Володимирівна

Доктор філософії зі спеціальності 051 Економіка, доцент кафедри туризму та економіки підприємства НТУ «Дніпровська політехніка».

Наукові інтереси: мотивація персоналу, людський потенціал, рекреаційна діяльність, екологічне управління, ревіталізація промислових об'єктів.

Бондаренко Людмила Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму та економіки підприємства НТУ «Дніпровська політехніка».

Наукові інтереси: проєктний менеджмент в сфері надання послуг, ризик-орієнтоване управління, соціально-економічна безпека туристичних підприємств.

Герасименко Тетяна Володимирівна

кандидат геологічних наук, доцент кафедри туризму економіки підприємства НТУ «Дніпровська політехніка».

Наукові інтереси: інноваційні підходи до розвитку туристичної інфраструктури, стратегічне планування розвитку туризму, сталий розвиток туризму в регіонах.